

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 15 oktober 2019

Mål nr

T 5515-18

PARTER

Klagande

Försäkrings AB Göta Lejon, 516401-8185

Stora Badhusgatan 6

411 21 Göteborg

Ombud: Advokaterna MS och EH

Motpart

Moderna Försäkringar, filial till Tryg Forsikring A/S Danmark, 516403-8662

Box 7830

103 98 Stockholm

Ombud: Advokat PS och jur.kand. MA

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2018-10-18 i mål T 5636-17

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom i huvudsaken fastställer Högsta domstolen tingsrättens domslut under punkterna 1 och 2.

Med ändring av hovrättens dom också i fråga om rättegångskostnader befriar Högsta domstolen Försäkrings AB Göta Lejon från skyldigheten att betala Moderna Försäkringars, filial till Tryg Forsikring A/S Danmark, rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar Moderna Försäkringar att ersätta Göta Lejon för rättegångskostnader i tingsrätten med 465 360 kr, varav 459 500 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 17 maj 2017 och i hovrätten med 315 250 kr, varav 248 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 18 oktober 2018.

Högsta domstolen förpliktar Moderna Försäkringar, filial till Tryg Forsikring A/S Danmark, att ersätta Försäkrings AB Göta Lejon för rättegångskostnader i Högsta domstolen med 445 625 kr, varav 289 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Göta Lejon har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ska fastställa tingsrättens domslut. Göta Lejon har vidare yrkat att Högsta domstolen ska dels befria Göta Lejon från skyldighet att ersätta Moderna Försäkringar för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten, dels förplikta Moderna Försäkringar att ersätta Göta Lejons rättegångskostnader i dessa instanser.

Moderna Försäkringar har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. I juni 2011 blev en man påkörd och i oktober 2011 blev en kvinna påkörd av en spårvagn i Göteborg. Göteborgs Spårvägar hade ansvarsförsäkring hos såväl Göta Lejon som Moderna Försäkringar. Försäkringarna avsåg samma intresse och ersatte samma skador. Göteborgs Spårvägar anmälde skadefallen till Göta Lejon och tog i anspråk sin försäkring hos det försäkringsbolaget.
2. Sedan Göta Lejon hade betalat ut ersättning från försäkringen till Göteborgs Spårvägar, vände sig Göta Lejon i sin tur till Moderna Försäkringar med krav på fördelning av ansvarigheten enligt 6 kap. 4 § försäkringsavtalslagen (2005:104).
3. I försäkringsavtalet mellan Göteborgs Spårvägar och Moderna Försäkringar fanns ett preskriptionsvillkor om att krav på ersättning skulle göras gällande hos Moderna Försäkringar inom viss tid, vilket Göteborgs Spårvägar inte hade gjort. Tvisten gäller räckvidden av detta villkor.

Frågan i målet

4. Frågan i målet är om det förhållandet att Göteborgs Spårvägar inte i tid hade gjort gällande anspråk på försäkringsersättning hos Moderna Försäkringar medför att Göta Lejon nu är förhindrat att kräva att Moderna Försäkringar delar på ansvarigheten för försäkringsfallet.
5. Tingsrätten gjorde bedömningen att Moderna Försäkringar inte kunde begränsa Göta Lejons i lag stipulerade rätt till krav enligt 6 kap. 4 § försäkringsavtalslagen genom villkor om anmälningskyldighet i sitt försäkringsavtal med Göteborgs Spårvägar. Hovrätten har däremot kommit fram till att det inte föreligger något ansvar som ska fördelas enligt 6 kap. 4 §,

eftersom Göteborgs Spårvägars rätt till försäkringsersättning från Moderna Försäkringar har fallit bort när krav inte anmälts dit i tid.

Allmänt om lagregleringen av dubbelförsäkring

6. I 6 kap. 4 § försäkringsavtalslagen finns bestämmelser om dubbelförsäkring. Om samma intresse skulle ha försäkrats mot samma risk hos flera försäkringsbolag, är varje försäkringsbolag ansvarigt mot den försäkrade som om det bolaget ensamt hade meddelat försäkring. Den försäkrade har dock inte rätt till högre ersättning sammanlagt från bolagen än vad som svarar mot skadan. Överstiger summan av ansvarsbeloppen skadan, fördelas ansvarigheten mellan försäkringsbolagen efter förhållandet mellan ansvarsbeloppen.

7. Regleringen innebär att den försäkrade kan kräva ersättning för skadan av vilket som helst av försäkringsbolagen upp till det belopp för vilket bolaget svarar. Bestämmelsen om försäkringsbolagens ansvar mot den försäkrade är tvingande, och ett bolag kan alltså inte friskriva sig från ansvar för det fallet att intresset är försäkrat hos ett annat bolag (se 1 kap. 6 §).

8. Bestämmelsen om ansvarighetens fördelning rör inte den försäkrade utan förhållandet mellan de berörda försäkringsbolagen. Det som ska fördelas är ansvarigheten mellan bolagen och denna fördelning ska alltså ske efter förhållandet mellan ansvarsbeloppen.

9. Med ansvarsbelopp avses det belopp med vilket ett försäkringsbolag som ensamt meddelat försäkring skulle ha svarat, med hänsyn till försäkringsavtalet och lagens bestämmelser om hur försäkringsersättningen ska beräknas (jfr prop. 2003/04:150 s. 442). Normalt bestäms ett försäkringsbolags ansvar utifrån det avtalade försäkringsbeloppet, för vilket framför allt risken och premien har betydelse. I försäkringsavtalet kan det dock finnas villkor som begränsar ett bolags ansvar och som kan medföra att den ersättning som annars skulle utgå kan sättas ned (jfr också 4 kap. försäkringsavtalslagen). Till

grund för fördelningen mellan försäkringsbolagen ska läggas de ersättningsbelopp med vilka försäkringsbolagen har att svara mot den försäkrade.

10. Fördelningsregeln i 6 kap. 4 § är dispositiv och försäkringsbolagen kan alltså avtala om en annan fördelning än den som lagen anvisar. I försäkringsbranschen finns en dubbelförsäkringsöverenskommelse mellan anslutna försäkringsbolag. Överenskommelsen är inte tillämplig i målet.

Fördelningsregelns ändamål

11. Den omtvistade bestämmelsen i 6 kap. 4 § försäkringsavtalslagen utgör en särskild försäkringsrättslig reglering av hur flera försäkringsbolags ansvar ska fördelas, och några omedelbara jämförelser kan inte göras med allmänna principer för cession av fordran eller preskription vid flera gäldenärens ansvar.

12. Fördelningsregeln ska ta hand om situationen där en risk som försäkrats hos flera försäkringsbolag – och som alla bolagen haft rätt till premier för – har realiserats men bara ett av bolagen har fått betala ut ersättningen eftersom den försäkrade valt att kräva just det bolaget. Det grundläggande syftet med regeln är att då åstadkomma en rättvis fördelning mellan försäkringsbolagen (jfr NJA II 1927 s. 425 f.). Har ett försäkringsbolag som ersättning för en inträffad skada betalat ut ett belopp som också ett annat försäkringsbolag egentligen helt eller delvis haft att svara för, ska det först nämnda bolaget kunna vända sig mot det andra bolaget och i viss utsträckning kräva åter vad som betalats till den försäkrade. På så sätt blir det en rimlig slutlig fördelning mellan alla de ansvariga försäkringarna.

13. Som framgår av 6 kap. 4 § får den försäkrade vända sig mot vilket av försäkringsbolagen som helst. I lagstiftningen ligger att rätten för det försäkringsbolag som har betalat ut ersättningen att rikta krav mot det andra försäkringsbolaget inte kan hänga på vilka åtgärder den försäkrade väljer att vidta i förhållande till detta bolag. En annan tillämpning av fördelningsregeln,

där den försäkrades åtgärder efter försäkringsfallet ges avgörande betydelse, skulle vara i strid med lagstiftningens tydliga ändamål och leda till en nyckfull fördelning av kostnaden för försäkringsfallet mellan försäkringsbolagen. Detta måste anses gälla också med beaktande av de hänsyn som ska tas till försäkringsbolagens intresse av att kunna överblicka sina förpliktelser.

14. Slutsatsen är att det försäkringsbolag som har betalat ut ersättning till den försäkrade kan rikta krav mot ett annat försäkringsbolag, trots att den försäkrade inte framställt anspråk på ersättning i tid enligt försäkringsavtalet med det bolaget.

Bedömningen i detta fall

15. Av det anförda följer att Göta Lejon får kräva fördelning av ansvarigheten mellan Göta Lejon och Moderna Försäkringar enligt 6 kap. 4 § försäkringsavtalslagen, trots att Göteborgs Spårvägar inte i tid hade gjort gällande något anspråk på försäkringsersättning hos Moderna Försäkringar. Det är ostridigt hur denna fördelning i och för sig ska göras.

16. I fråga om preskription av Göta Lejons fördelningskrav mot Moderna Försäkringar saknas anledning att göra annan bedömning än den tingsrätten och hovrätten har gjort.

17. Hovrättens dom ska ändras i enlighet med detta.

18. Vid denna utgång ska Moderna Försäkringar ersätta Göta Lejons rättegångskostnader. Vad Göta Lejon har begärt i ersättning är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Dag Mattsson
(referent), Malin Bonthron, Eric M. Runesson och Stefan Reimer
Föredragande justitiesekreterare: Ylva Meyer